

1
Autor pios. o 25 nadbitok

137

gamy Pieśni o grzybach, wspomniane
w "Pam. Tadeusza"

"Grzybow było w bród. Chłopy biorą krasnolice,
Tyle w pieśniach kłewskich stawiają lisice,
Coś godźcą panieństwa, bo czerw ich nie zjada,
I drina, żaden owad na nich nie usiada.
Paniecki za wysmukłym gowiz borowikiem,
którego pieśni nazywa grzybów putkowitkiem.
Wzrósł sybią na rydra; ten wzrostem skromniejszy
I mniej sławny w piosenkach, za to najsmaczniejszy,
Czy siewny, czy solony, czy jesiennej pory
Czy zimny. Ale wójski zbirat muchomory.
Inne pospółstwo grzybów pogardzone w braku
Dla szkodliwości albo niedobrego smaku;
Leż nie są bez użytku: one zwierzę pasą,
I quardcausą owadów i gajów dresą.
Na zielonym obrusie tak, jak sereg
Naryn stołowych, sterę: tu z krogłemi bregi

2

Surojaki srebryste, żółte i czerwone,
Niby czarne lub różnem wianem najpiękniejsz.
Kozlak, jak mrowiowe kubka duo wypukle,
Lejki, jako szczupawkie kieliszki wysmukłe;
Bielaki kugle, białe, szerokie i płaskie,
Jakby mlekiem nabawie filiżanki i eskie,
I kulista, czarniawym pyłkiem napobudowa
Purchawka, jak pieprzonka; zaś innych imiowa
Znane tylko w rajzaju lub wilzym jęziku,
Od ludzi nieodznaczone; a jest ich bez liczki...

(Pau Tadeusz ks. III).

Oprócz niepyszonej charakterystyki i nad-
zwyczaj trafnych porównań wymienionych
w przytoczonych wierszach gatunków grzybów,
zrodła ten ustęp niepoideleg w poe wierszu
nieśmiertelnym zwanym ~~„Krym”~~
~~„Krym”~~ „^{nieśmi} gminnej” tej prawdziwej, eka
prymiera między dawnemi i młodsze-
mi. Wiemy, że zrodła temu zawdzięczać może
nie jeden temat do utworów swoich, wiemy,
jak wiele cenił czystą krywicę tworzącą...

dowej, z której umiał czerpać, jak ~~cała~~
~~to~~ kto z co najpóźniejszego w niej znaj-
 dował, jak mało który z poprzed-
 niejnych i współczesnych mu weso-
 łą. Dotąd jednak ta stroica poezji
 Adama nie dostatecznie jest objaś-
 niowa; możemy znaleźć kilka prac,
~~wyjaśniających~~ wysvětłających niektóre wst-
 ęki ludowe w utworach Mickiewicza;
 creka więc zjawców literatury ludowej
 piękny i odrażający temat, miarowici-
 cie, wykazanie recurrencencyj i wst-
 ków z życia ludu, jego wierzeń, wyobrażeń,
 obyczajów i przesądów, oraz wstępków i pieśni
 i kawałki ludowych zastrzeżeń. Tu „Pan
 Tadeusz” takich recurrencencyj jest nie
 mało, dowodem choćby przytoczone wyżej
 wiersze o grybach. Sam Mickiewicz do dwóch
 wierszy, w których jest mowa o borowiku, dodaje
 następujące objaśnienie: „Lwajowa w Litwie
 pieśń gwinnna o grybach, wychodzących na

4

wojny pod wodzą borowika. W tej pieśni
opisane są wstąpienia grzybów jadalnych.¹⁾

Dotąd jednak pieśni o borowiku i innych
grzybach u nas nie odnaleziono, a i o tektur
białoruski drukowany nie było, w niektórych
przynajmniej zbiorach pieśni Nosowicza,
Bersonowa i Szajna, które mamy pod
ręką, nie znajdujemy jej. W art. p. n. "Fry
pjesni ludowe wspomniane w "Pacu Tadeu-
szu" ("Tygodniku powiatowym" z r. 1885, N° 10, s. 151)
autor (Władysław Rajnold Korotyński) przytoczył pieśń
białoruską o grzybie zwanym lisiczką z listem
Tomazra Zana, wydanym w r. 1863 w Kradowie, w której
mowa o borowiku, pisze: "Pieśni tej nigdzie nie
spotkałem w Smoleńsku, chociaż wyszedłem o jej i kusi-
nia w okolicach Nowogródka, chociaż Mickie-
wicz nazywa ją "znajdowaną w Litwie". Może
też kto wywodzi ją z zapamięcia."

Z pięćdziesięciu pieśniami, w której jest mowa
o lisicy, przytaczamy z treści zwrotki grzybek
na ten opisującą: "

¹⁾ Wstąpienia białoruskie
"Lisica zwana przez Polaków liszkami, a przez Rusinów
Lyszkami", art. Kolbuszewski, Lud I, 177

„ Lisica zouty hrybok,
 Klimaczkou nie baicca,
 Nie toczy' jeje czerniaczok,
 U lesie zdaroua bliszczycca.”

Przysłowia o borowiku a młodej wojnie grybów
 posiadamy obecnie w takiej postaci, jakiej
 ją spiewa lud biatoruski dotąd we
 wsi Horodziło pod samym Nowo-
 grodzkiem potocznej. Prawdą tam chłobkowi,
 gdy nadmowa kiersnowskich, do której Horo-
 dziło wchodzi należała, spokrewnioną była
 z douciami Mickiewicza. W miedzi kiersnow-
 skich zachowały się dotąd wspomnienia
 o Adamie. Tekst, który powyżej podajemy,
 zawdzięczamy panu Kiersnowskiemu.

Oto porządek jego wierszy presentu w uwie bia-
 Toruskiej:

„ Koyb barawik
 Nad hrybami patkawnik,
 Pad dukom sidziury,
 Na hryby kladziury,

1) Przysłowia biatoruskie, które Jan Beroz odnotował w „Przysłowia”
 2) powiastka o Adamie Mickiewiczu, w „Przysłowia”
 3) wiersz, w którym Mickiewicz I, 179 byłoby w 6-8 wersach; o wierszu ten byłoby
 4) Budy jak lisica zdaroua.

2) Cor. Chmielowski rego, Ad. Mickiewicz I, 2.

Pawieleń, prikarať
Hrybami na wajum isci.
Atkaralisia maslanki:

"My pridwornyja & sturjanci,
Ne pawinny my
Na wajum isci."

Dalej podajemy preklad dostowcy:

"Gryb borowik,
Nad grybami putkowik, i t.d. 4 wiersze.
Odmowily opriutki,
Mowia, ze nogi cieutkie,
Na wojus i t.d. -

Pod dzbem siedzac,
Na gryby patrzac,
Rozmawaj, narozaj
Grybami na wojus i t.d.

Gryb borowik i t.d.

Wymowily ty bielanki. (u chichrasiora bielaki)
i Dziadziace mysny slobodciutki,
Ne powinny mysny ty

Na wojus i t.d. - Gryb borowik i t.d.

~~Gryb i t.d.~~

Wymowily ty muchowory,
Mowia: mysny senatory,
Ne powinny mysny

7

Na wojnę iść! —

~~Gryb borowik i t.d.~~

~~Nad grybacami pieszczotki: t.j.~~

Wymówiły się smardze,

"Mysimy jaci staruszkowie,

Nie powinniśmy i t.d.

~~Gryb t.j.~~

Wymówiły się rydziki:

"My proste jesteśmy chłopki,

Nie powinniśmy i t.d.

~~Gryb...~~

Wymówiły się wednianki;

lewią: "ojer mysimy staruski,

Nie powinniśmy i t.d.

~~Gryb...~~

Odpowiadają krurdy:

"Mysimy dzieci zgodne,

Na wojnę pojedziemy

Wszystkie gryby zobijemy."

Taki wiec tekst lub bardzo do niego

* por. słow. wileńsk.: hrózd, hrurd, hrózda, hrurdaj - gryb z m.
drzaju lub tki, u ludu wchody chogorerau lub gniwosyca
zwany. <http://rcin.org.pl>

podobny prosek o wojnie grybów i ich
 publikowika miał w paupzi Michio-
 wicz, gdy grybobranie opisywał. Być
 może, iż wchodzą do znanej mu pieśni
 i inne gatunki grybów, które przytacza,
 gdzie humor ludowy po umie siebie pieśni rości-
 gai do nieskończoności, wprowadzając co-
 sto nowe postaci. Znamy jeszcze podobny
 jest odmienną prosek: w ujęciu matonu
 kiem, gdzie obok wymienionych w tej pieśni
 niej zjawiają się i inne gryby. Wydrukował tę
 pieśń zęskop zbioru rękopisów mecenego Kulisza
 Kostomarov w t. V "Trudno ekspedycji ekspedycja
 no - statystycznej do krajów Zachodnio-ruskiego"
 (Petersburg 1874 str. 1183 nr. 24). Przytaczamy ją po-
 przednio, parętek w oryginale, ~~na~~ ~~z~~ ~~re~~ ~~re~~ ~~re~~
 zaś w przekładzie dostawnyu:

"Jak zakadał borowyk,
 Na wsi kryby polkowuyk,
 Jak pod dubem sdiaczaj
 Na kryby hladiaci:

F. P. na doda-
 nej kartce:
 Drugi tekst
 173

Wielkoniski tekst jest pieśni zwałości można w zbiorze pieśni
 z intaimi Wessela i Albrechta, n. "Guselki" wydz. 4 w Petersburgu 1881.

Drugi tekst, zapisany pod Hombem,
Taskawre niedziata nam p. Sta-
mistawa z Stokowskiich Jarawa.

Pytaczamy tu z mego te zwrotki,
ktore sã rozlutã od powyższego
teksta. Początek jest taki:

Car' gróbnój borowik,
Pod dubem si' dincsi,
Na wsie triby kladiuci,
Wdumet na wojnu tdi,
Stat prikazywati:

"Sobirajtes' triby,
Na wojnu tdi"

Następna zwrotka o pniekach, bez zwró-
ty, jak wyżej; po niej o smardach (smoro-
ki), wetniankach (wośmuski), a dalej:

[Wymuśty sã beotki (w tekście: watui, watuj-
agarius integer - beotka czarstopoch)

"We pójrtelny, my'sny cisika,
Na wojna nã wãtelny.

Wymuśty sã muchomorj:

"Słyszmy rozbojniki i zrodzieje (wony),
 My w lesie słyszmy
 Dusze gubimy i trujemy,
 Nie pojedziemy na wojnę.
 Zgodzimy się tylko koczować:
 "Słyszmy dzieci zgodne,
 Weźmiemy się za broń,
 My w pochód pojedziemy,
 Wszystkich wrogów pobijemy,
 I do niewoli weźmiemy.
 Tak zaczęli strzelać (pacić),
 Tylko dyu zaczęł walić!"

Oj tym bilakom,
 Da na wojnu jty.
 Oj karali bilaki,
 Szoso my z rodu kozaki,
 My nie powinnj na wojnu jty."

~~dalej: jak rozkarsat borowik i t. d. i t. d.~~
 Oj tym hrurdom
 Da na wojnu i t."
 Oj powiedziaty hrurey:
 "Dawaj konie w urody,
 chynjy nie powiani na wojnu i t."
 Jak rozkarsat borowik i t. d. . .

Wymowid, gurbow
 i t. d.
 jak pod dudem kleszc,
 Na gurbu patgas.

Oj tym grybkom
 "Da na wojnu i t."
 Oj powiedziaty grybki,
 Zejnytyj szady gibkie, - Myjny i t. d.

Naste, ~~Myjny i t. d.~~ pnie w tenze sposob rozkarsat babkom

Jak rozkarsat...
 Oj tym babkom
 Da na wojnu i t."
 Oj powiedziaty babki

ktore powiadaja:

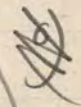
x) Babka i wjer. pol. rodzaj gryba.

~~"Ze myśmy z rodu żonki;"~~ ~~weśnianki;~~ ~~"Ze myśmy~~
~~"Myśmy..."~~
~~Jak rozkarać borowik...~~
~~Oj tym weśniankom~~
~~Da na wojnę w.~~
~~Oj poręczyły weśnianki,~~
~~"Ze myśmy z rodu panienki;"~~
~~Myśmy..."~~

~~Jak rozkarać...~~
~~Oj tym syrojankom~~
~~Da na wojnę w.~~
~~Oj poręczyły syrojanki,~~
~~"Ześmy niedawno z dziejki;"~~
~~Myśmy..."~~

~~Jak rozkarać...~~
~~Oj tym podębkom~~
~~Da na wojnę w.~~
~~Oj poręczyły podębki:~~
~~"Dawajcie nam dudki,"~~
~~Myśmy..."~~

z rodu panienki;" sy-
 wienki^x: "Ześmy niedaw-
 no z dziejki" podębki^x:
 "Dawajcie nam dudki;"
 siniaki^{xxx}: Ześmy z rodu
 stodkie;" ^okrasnogłowcy;
 "Ześmy z rodu chłopcy;" o-
 pienki;" Ześmy z rodu ma-
 lenkie."

gatunek grzyba *Boletus*
canescens. P. Stankiewicz.

+x) Syrojanka, lub syrojanka lub syroianka.
 +y) mł. podębok, podębka - *Boletus calopus*. w stoszku narzowisk
 zoologicznym i botanicznym (Województwo) pod wst. *Boletus calopus* nie podaw
 warty polskiej; w ed. 4. I

~~Oj rozkazad...~~

~~Oj tym si'niakom (gatunk grypa: boletus ga.
Da na wojny it. (nescaus, p. Stou. W. Leiski)~~

~~Oj powiadzialy si'niaki,
Zesmy z rodu Stodkie,~~

~~chuj'ny....~~

~~Oj rozkazad...~~

~~Oj tym krasnogrowcom~~

~~Da na wojny it.~~

~~Oj powiadzialy krasnogrowcy
Zesmy z rodu chtopcy.~~

~~chuj'ny...~~

~~Oj rozkazad...~~

~~Oj tym opreikom~~

~~Da na wojny it.~~

~~Oj powiadzialy opreiki,~~

~~Zesmy z rodu maleukie."~~

Widownie Kouca presni ~~brat~~ z bil-
raz nie podad.

na str 316 znajdujemy podtytuł ze zwabien. ? G.
tata wyprawy polowcy z Rzeczypospolitego; Historia
naturalis."

W Stownikach matematycznych wypr. Krasnohotowa
nie podano. <http://rcin.org.pl>

14.
~~Liniego jest~~ O Sławie i innego języcu
waryautu mędoraskiego dowiadujemy
my się z dwuierza przytoczonego "wycho-
dzącm obecnie w Kijowie przy "Kij. Star"
"Stowitbu mędoruskim" str 48 pod wyś.
borowyk: "Orwawsia kryb borowyk
Usim krybam podkowuyk."

Sadając ~~to~~ ten drobny przyrutek do wyjaśnie-
nia wątko ludowyś w twórczości Michie-
wiera, powalczmy sobie wyrazić nadzieję, iż
obecnie przy ^{leci budząc} ~~coraz~~ ~~niektórym~~ (Paszczka) ~~is)~~
jego poetyce, przy ożywionym badaniach ludo-
znawczych dorekamy się wyzerpującego
studjum, któreby wyjasniło ~~z~~ ~~tego~~ ~~to~~,
co mianowicie nieskwestelny ~~nie~~ ~~ty~~ ~~za-~~
rodzina "prądy myśli i kwiatoc uauic" ludu.

Sieroim Łopaciński